

міки регіонів, галузей економіки та економіки країни загалом. Ці ефекти різняться за стадіями інноваційного процесу, особливостями прояву і оцінки;

- економічний ефект може бути використаний як вимірник деяких проявів інших ефектів інноваційного процесу. Але слід пам'ятати, що ці ефекти є різними за своїм характером і підсумок економічної оцінки науково-технічного, соціального і комерційного ефекту не може бути прийнятий як загальна оцінка ефекту інновацій технологічних процесів;
- наслідком інноваційного проекту є не лише комерційний ефект для інвестора. Інноваційні проекти призводять до появи ефектів в інших підприємствах і організаціях, державному бюджеті тощо. Тому комплексна оцінка економічної ефективності інноваційного проекту повинна мати, як мінімум два рівні показників ефективності – глобальні показники ефективності (національногосподарська ефективність, бюджетна ефективність) та локальні показники економічної ефективності (комерційна ефективність).

Література

1. Вегер Л.Л. Экономика научных исследований. – М.: Наука, 1981. – 854 с.
2. Добров Г.М. Системный анализ организационно-управленческих проблем научно-технического прогресса. – К.: Знание, 1981. – 135 с.
3. Завлин П.Н., Ипатов А.А., Кулагин А.С. Инновационная деятельность в условиях рынка. – СПб.: Наука, 1994. – 604 с.
4. Завлин П.Н., Юделевнч М.А. Научный труд в условиях НТР: Эффективность и качество. – М.: Экономика, 1985.
5. Завлин П.Н., Васильев А.В. Оценка эффективности инноваций. – М.: Бизнес-пресса, 2006. – 214 с.
6. Круглова Н.Ю. Инновационный менеджмент. – М.: Ступень, 1996. – 346 с.
7. Ильенкова С.Д. Инновационный менеджмент. – М.: Банки и биржи, 1999. – 284 с.

УДК 334.722.8:658.147

Здобувач А.Ю. Скіб'як – Львівська КА

ПРОБЛЕМИ МЕТРОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ

Аналізуємо метрологічні аспекти формування та зміни інтегральної ефективності функціонування мікроекономічних виробничих систем перехідного типу.

Competitor A.Yu. Skibyak – L'viv commercial academy

The problems of metrological analyses effectiveness functioning production systems

It is analyzing the metrological aspects of forming and change integral effectiveness functioning microeconomical production systems transitive type.

Вступ. Ефективність функціонування національних економік значною мірою залежить від характеру організації, функціонування та розвитку, а значить і від рівня ефективності загалом такої їх важливої сфери як виробнича. Характерним для сучасного етапу економічної теорії є те, що виробничі системи (В-системи) досліджуються переважно не у контексті їх суспільної парадигми, а з боку власне ринкового змісту. По-друге, проблема ефективності їх функціонування аналізується власне з економічного боку із певною гіпертрофією такого аналізу і явно недостатнім дослідженням так званих соціальних і соціально-духовних (соціально-інтелектуальних) аспектів ефективності.

Ще однією особливістю сучасної практики дослідження проблем ефективності функціонування виробничих систем є те, що вона явно віддає перевагу спеціальним (вузькогалузевим, вузькоаспектним) моментам і недооцінює моменти загального порядку. Інакше кажучи, теорію ефективності функціонування виробничих систем досліджують у сучасній економічній науці як спеціальну теорію, а не як загальну [1-6; 7, с. 129-194; 8, с. 95-141; 9; 10, с. 18-63; 11, с. 40-56; 12, с. 51-50; 13, с.12-64].

I. Постановка завдання. У статті здійснено спробу окреслення концептуальних проблем подолання цього недоліку в теорії ефективності функціонування виробничих систем. Акцент зроблено на загальних принципах метрологічного відображення рівня ефективності функціонування абстрактних виробничих систем.

II. Результати. Метрологічний теоретичний аналіз проблем ефективності функціонування виробничих систем передбачає виявлення, по-перше, їх природи, по-друге, місця в структурі економічних систем в їх широкому розумінні. В сучасній науковій літературі В-системи трактують трояко: по-перше, як такі системи, в яких здійснюються процеси технологічної трансформації ресурсів у продукти, по-друге, як такі системи, в яких економічні ресурси трансформуються в економічні продукти, по-третє, як такі, в яких економічні витрати втілюють себе в економічних доходах. Першу інтерпретацію кваліфікує автор дисертаційного дослідження як елементарну, другу – як вищу (високу), третю – як гіпервисоку.

В-системи вирізняють як вихідну і найфундаментальнішу основу економічних систем в їх широкому розумінні, тому їх вивчення може бути трояким. По-перше, елементарним або нижчим, коли В-системи досліджують як такі, у їх власній сутності. При такому дослідженні ефективність їх функціонування може бути метрологічно відображена лише з боку власне виробничих факторів її формування. По-друге, високим, коли вже В-системи досліджують в "полі", чи системі (метасистемі) Р-систем. Такий підхід до їх вивчення дає змогу "розширити" поняття "ефективності" їх функціонування і точніше її відобразити з боку суто метрологічної. По-третє, гіпервисоким, за якого В-системи вивчають в "полі" не тільки Р-систем як певних метасистем, але й у "полі" С-систем як гіперметасистем. Гіпервисокий аналіз В-систем дає змогу найточніше відобразити метрологічний бік ефективності їх функціонування. Це з одного боку, а з іншого – він також дає принципову можливість перейти від дослідження власне технологічної до вивчення економічної і навіть соціально-економічної ефективності функціонування В-систем.

Метрологічний аналіз проблем ефективності функціонування виробничих систем передбачає попереднє вивчення їх функціональної структури. За своєю функціональною структурою виробничі системи складаються із трьох основних і найфундаментальніших сфер: технологічної, техніко-економічної і соціально-економічної. В першій здійснюються процеси трансформації ресурсів у продукти, в другій – економічних ресурсів в економічні продукти, а в третій – економічних витрат в економічні доходи. Відповідно основними факторами формування, функціонування та розвитку відповідних

сфер виступають фактори технологічного, техніко-економічного (елементарного економічного чи ринкового) і соціально-економічного (вищого економічного чи грошового) порядку. А ефективність функціонування відповідних сфер виробничих систем визначають по-своєму, відповідно, факторами власне виробничого, ринкового і соціального порядку.

Функціональна структура виробничих систем визначає також їх основні функціональні типи і підтипи (види). У метрологічному аналізі проблем ефективності функціонування виробничих систем найдоцільніше (найраціональніше) виділити такі їх функціональні типи як, по-перше, технологічні, по-друге, техніко-економічні, по-третє, соціально-економічні виробничі системи. Перші розвиваються і функціонують здебільшого під впливом власне технологічних факторів, другі – ринкових, а треті – соціальних. У рамках кожного із функціональних типів виробничих систем формуються і розвиваються відповідні підтипи (види). За характером використання ресурсів технологічні виробничі системи можуть бути капіталоекономічними, матеріалоекономічними чи трудоекономічними. Різняться вони між собою за показником ресурсної еластичності продуктів, яка може бути доодиночною, одиночною і надодиночною (донормальною, нормальною і наднормальною). Відповідно техніко-економічні виробничі системи також можуть бути за своїм характером троякими – інтенсивними, екстенсивними і детенсивними. В перших витратна еластичність економічних результатів є надодиночною (наднормальною), в других – одиночною (нормальною), а в третіх – доодиночною (донормальною). Характер використання ресурсів у своїй основі визначає також і характер трансформації економічних витрат в економічні доходи, а тому соціально-економічні (гіпереконічні) виробничі системи також можуть мати, відповідно, інтенсивний, екстенсивний і детенсивний характер. У перших витратна еластичність економічного доходу є наднормальною (надодиночною), у других – нормальною (одиночною), а в третіх – донормальною (доодиночною).

Технологічна, техніко-економічна (власне економічна) і соціально-економічна (гіпереконічна) ефективності функціонування виробничих систем збігаються між собою тоді, коли, по-перше, ринкова кон'юнктура (співвідношення попиту і пропозиції на продукцію чи послуги) є стабільною і незмінною, по-друге, коли ціни на ресурси і продукти певної виробничої системи є паритетними. В умовах, коли ринкова кон'юнктура порушується, а цінова паритетність трансформується в цінову непаритетність (позитивного чи негативного характеру) параметри технологічної, техніко-економічної і соціально-економічної ефективності починають відхилятися один від одного в той чи інший бік, а крива відповідної ефективності зміщується або вгору, або вниз з тим чи іншим темпом.

Ефективність функціонування виробничих систем – це результативність їх функціонування. Умовно можна виділити три інтерпретації ефективності як результуючого параметру господарської діяльності: по-перше, класичну або точкову, по-друге, посткласичну або матрично-графічну і, по-третє, графічно-динамічну. В першому розумінні ефективність – це результа-

тивність функціонування певних систем, в другому – це результативність функціонування певних систем при певних масштабах економічної діяльності, а в третьому – це результативність функціонування певних систем при певних масштабах діяльності і в певному коридорі часу. В таблично-графічному представленні ефективність – це сукупність значень чи точок, кожна з яких відповідає певному значенню обсягів економічної діяльності. А в графічно-динамічному представленні – це така сукупність точок на графіку, кожна з яких відповідає певному періоду часу.

З боку суто кількісної ефективності функціонування виробничих систем визначається в її найзагальнішому вигляді за допомогою так званої загальної формули, яка є кількісним співвідношенням результатів і затрат. Виділяють три варіанти загальної формули ефективності, які відрізняються між собою характером співвимірного інструменту – ринковими цінами. Як співвимірники результатів і затрат виробництва можуть використовуватись ціни базового періоду (ретроспективні ринкові ціни), ціни фактичного періоду (ціни актуального ринку) і ціни перспективного ринку. Залежно від того, який економічний співвимірник використовується при визначенні рівня ефективності, остання буде відображати результативність функціонування різних сфер виробничих систем: відповідно – технологічну, техніко-економічну і соціально-економічну.

Ефективність як результуючий параметр певної економічної діяльності може відображати результативність функціонування різних сфер економічних систем, а тому вона може бути різних типів. Найчастіше типологізація параметру "ефективність" здійснюється з позицій, по-перше, певних сфер економічних систем, по-друге, тривалості ринкового періоду чи фактору часу, по-третє, формаційної структури суспільних систем. Відповідно до цього виділяють три системи типологізації цього параметру: функціональну, динамічну і формаційну. З позицій функціональної структури економічних систем виділяють такі типи ефективності як, по-перше, технологічну, по-друге, техніко-економічну, по-третє, соціально-економічну ефективність. Перша відображає результативність функціонування технологічної, друга – техніко-економічної і третя – соціально-економічної сфери виробничих систем. При кількісному визначенні кожної із них використовуються різні економічні співвимірники: відповідно, ретроспективні, актуальні і потенційні ринкові ціни. Характер співвідношення між технологічною і техніко-економічною ефективністю визначається ринковою кон'юнктурою і характером ринкової рівноваги між попитом і пропозицією. В умовах збалансованості попиту і пропозиції на відповідну продукцію технологічна ефективність збігається з техніко-економічною ефективністю. Співвідношення між техніко-економічною і соціально-економічною ефективністю вже визначається характером інфляції в продуктивній і ресурсній частині певного мікроекономічного ринку. В умовах, коли інфляція є відсутньою, або її темп є однаковим в продуктивній і ресурсній частині певного мікроекономічного ринку техніко-економічна ефективність також "зливається" з соціально-економічною ефективністю. В усіх інших випадках соціально-економічна ефективність відхиляється в той чи інший бік (в менший або більший бік) від техніко-економічної ефективності.

Загалом характер співвідношення між технологічною, техніко-економічною і соціально-економічною ефективністю залежить від характеру впливу передусім ринкових і соціальних факторів. Цей вплив може бути трояким: по-перше, нейтральним, по-друге, позитивним, по-третє, негативним. В іншому випадку крива технологічної ефективності трансформується в криві техніко-економічної і соціально-економічної ефективності шляхом свого зміщення вгору, а в третьому – шляхом зміщення на певну відстань униз.

З позицій тривалості ринкового періоду і так званого часового (динамічного) фактору можна виділити такі функціональні типи ефективності як, по-перше, статичну, по-друге, функціональну, по-третє, динамічну, по-четверте, гіпердинамічну ефективність. Перша відображається через співвідношення певних результатів до певних (поточних на цей момент часу) затрат виробництва, друга – результатів виробництва в короткотривалому ринковому періоді до цих затрат виробництва, третя – віддалених (в довготривалому ринковому періоді) результатів до певних затрат виробництва, четверта – гіпервіддалених (в гіпердовготривалому ринковому періоді) результатів до певних затрат.

Статична ефективність трансформується в функціональну, динамічну і гіпердинамічну ефективність під впливом дії часового фактору. Цей вплив може бути трояким: по-перше, нейтральним, по-друге, позитивним, по-третє, негативним. В умовах позитивного впливу часового фактору крива статичної ефективності трансформується в криві функціональної, динамічної і гіпердинамічної ефективності шляхом свого зміщення вгору на певну відстань, а при негативному впливові вказаного фактору – вниз на ту чи іншу відстань.

З позицій формаційної структури певних суспільних систем можна виділити такі типи ефективності як, по-перше, економічну, по-друге, соціальну, по-третє, соціально-духовну чи соціально-інтелектуальну ефективність. Перша відображає результативність функціонування економічних сфер суспільних систем, а з боку кількісного вказує на міру впливу економічних процесів на економічні результати виробництв, друга – відображає результативність функціонування соціальної сфери суспільних систем і вказує вже на міру впливу економічних процесів на соціальні результати виробництва (соціальний розвиток людини), а третя відображає результати функціонування соціально-духовної чи соціально-інтелектуальної сфери суспільних систем і вказує на міру впливу економічних процесів на соціально-духовні (інтелектуальні) результати виробництва (духовний і інтелектуальний розвиток людини як основного результату будь-якої господарської діяльності). З боку суто кількісного вказані типи функціональної ефективності (економічна, соціальна, соціально-духовна) визначаються як співвідношення, відповідно, економічних результатів виробництва і економічних затрат виробництва, соціальних результатів виробництва і економічних затрат виробництва, соціально-духовних результатів виробництва і економічних затрат виробництва.

Кожен із параметрів ефективності – економічна, соціальна і соціально-духовна – відображає результативність функціонування певної господарської системи однобічно, не в повному обсязі, неточно. Точне відображення

загального рівня ефективності функціонування певних господарських систем можна отримати шляхом визначення так званої інтегральної ефективності. Остання з боку суто кількісної – це співвідношення результатів виробництва економічного, соціального і духовного порядку до затрат виробництва економічного, соціального і духовного порядку.

Література

1. **Барр Раймон.** Политическая экономия. – М.: Международные отношения. – 1995, т.1. – 608 с.
2. **Барр Раймон.** Политическая экономия. – М.: Международные отношения. – 1995, т.2, т.2. – 752 с.
3. **Хейне Пол.** Экономический образ мышления. – М.: Новости, 1991. – С. 7-198.
4. **Кемпбелл Р. Макконнелл, Стенлі Л. Брю.** Макроекономіка. Аналітична економія. – Львів: Просвіта, 1997. – С. 7-150.
5. **Самуэльсон П.** Экономика. – М.: НПО "АЛГОН" ВНИИСИ. – 1992, т.1. – 333 с.
6. **Самуэльсон П.** Экономика. – М.: НПО "АЛГОН" ВНИИСИ. – 1992, т.2. – 416 с.
7. **Основи економічної теорії: політекономічний аспект/ Г.Н. Климко, В.П. Нестеренко, Л.О. Каніщенко та ін.** – К.: Вища шк., 1994. – С. 101-128.
8. **Мочерний С.В.** Основи економічних знань. – К.: Феміда, 1995. – С. 4-171.
9. **Башнянин Г.І., Загорський В.С., Медведєв В.С., Серєда А.Р.** Ринкова економіка: теоретико-практичні проблеми становлення в Україні. – К.: ІСДО, 1996. – 388 с.
10. **Фремут Вальтер, Рааб Густав.** Як функціонує наша економіка? Актуальні питання економіки. – Львів: Світло і тінь, 1997. – С. 18-63.
11. **Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р.** Экономика. – М.: Дело ЛТД, 1995. – 864 с.
12. **Кэмпбелл Р. Макконнелл.** Экономикс. Принципы, проблемы и политика. – М.: Республика. – 1992, т.1. – 399 с.
13. **Кэмпбелл Р. Макконнелл.** Экономикс. Принципы, проблемы, и политика. – М.: Республика. – 1991, т.2. – 400 с.

УДК 658.8:658.0

*Доц. В.І. Блонська, канд. екон. наук;
магістрант О.С. Щеголінська – Львівська КА*

СТРАТЕГІЯ ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розкривається сутність товарно-ринкової стратегії, охарактеризовані основні її види та розглянута загальна схема її формування на підприємстві.

*Assoc. prof. V.I. Blonska; undergraduate O.S. Schegolinska –
L'viv commercial academy*

Strategy of increase of production and realization of products volumes is on an enterprise

Essence of commodity market strategy opens up, its basic kinds are described and the general chart of its forming is considered on an enterprise.

Перехід національної економіки України на ринкові засади функціонування призвів, з одного боку, до ускладнення і зростання нестабільності середовища діяльності кожного підприємства незалежно від його форми власності та організаційно-економічної структури, а з іншого, до перебудови системи управління, у тому числі на рівні підприємства, на засадах відмови від обов'язкового довгострокового і середньострокового (п'ятирічного) пла-